

بررسی فقهی

سیاست مالیات تورمی

نصرالله خلیلی تیرتاشی

www.ketab.ir

پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی
سازمان انتشارات

بورس فقهی

سیاست مالیات تورمی

صبرالله خلیلی تیرتاشی

نشر: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

چاپ اول: ۱۳۹۹

شمارگان: ۱۸۰ نسخه

قیمت: ۵۴۰۰ تومان

طراح جلد: سید ایمان نوری نجفی

چاپ و صحافی: همگام

سرشناسه: خلیلی تیرتاشی، نصرالله، ۱۳۹۹.

عنوان و نام پدیدآور: سیاست مالیات تورمی، صبرالله خلیلی تیرتاشی.

مشخصات نشر: تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۳۶۳ص.

شابک: ۵ - ۴۵۱ - ۱۰۸ - ۶۰۰ - ۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

یادداشت: کتابنامه. یادداشت: نمایه.

موضوع: مالیه عمومی.

موضوع: Finance Public (Islamic Law).

موضوع: مالیات اسلامی.

موضوع: Taxation-- Islamic Countries.

موضوع: سیاست مالی -- ایران.

موضوع: Fiscal Policy (Iran).

موضوع: تورم -- ایران.

موضوع: Inflation (Finance) -- Iran.

شناسه افزودن: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۴/۲/۸۴۴ BP ۲۳۰

رده‌بندی دیویی: ۳۹۷/۴۸۳۳

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۴۱۲۲۴

دفتر مرکزی: تهران، خیابان شهیدبهشتی، تقاطع بزرگراه

شهید مدرس، پلاک ۵۶، تلفن: ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۲۳۳۱

فروشگاه کتاب اندیشه: تهران، خیابان انقلاب، روبروی

درب اصلی دانشگاه تهران، پلاک ۱۲۴۸، تلفن: ۶۶۱۷۵۶۷۰

www.poiict.ir

همه حقوق محفوظ است

فهرست

۹	بیشگف
۱۳	مقدمه
۱۹	فصل اول: کلیات
۱۹	۱. مفاهیم و کلیات
۳۵	۲. رویکرد فقهی
۳۷	۳. بررسی روش
۳۱	فصل دوم: بررسی ماهیت مالیات تورم در ممالک توسعه‌یافته
۳۲	۲-۱. بررسی ماهیت مالیات تورمی
۳۲	۲-۱-۱. حق‌الضرب و روش اندازه‌گیری آن
۳۲	۲-۱-۲. انواع حق‌الضرب
۳۷	۲-۱-۴. مالیات تورمی
۳۷	۲-۱-۵. تفکیک دو بخش درآمد ناشی از حق‌الضرب
۴۰	۲-۲. پیامدهای مالیات تورمی
۴۴	۲-۲-۱. گسترش بی‌عدالتی
۵۶	۲-۲-۲. گسترش ناکارآمدی و بی‌ثباتی کل نظام اقتصادی
۷۱	۲-۲-۳. تأثیر مهم بر سرمایه‌گذاری و تولید
۷۴	۲-۲-۴. کاهش ارزش حقیقی دارایی‌های اسمی
۷۴	۲-۲-۵. کاهش تمایل به پس‌انداز در بخش خصوصی
۷۵	۲-۲-۶. کاهش قدرت خرید درآمدهای اسمی
۷۶	۲-۲-۷. ایجاد نارضایتی عمومی

- ۸-۲-۲. ایجاد ویژه‌خواری و رانت‌جویی ۷۶
- ۹-۲-۲. کاهش قرض‌الحسنه ۷۶
- پیوست تحقیقی، توضیحی و تکمیلی فصل دوم ۷۷
۱. تاریخچه و روش اندازه‌گیری حق‌الضرب ۷۷
۲. تفکیک دو بخش درآمد ناشی از حق‌الضرب به روش ریاضی ۸۲
۳. انواع رویکرد به مالیات تورمی ۸۲
- مصارف سوم: ماهیت پول و اهمیت حفظ ارزش آن در اقتصاد اسلامی** ۹۱
- ۱-۳. ماهیت قراردادی پول ۹۱
- ۲-۳. تأثیر در ماهیت پول کاغذی ۹۸
- ۳-۳. تدابیر اسلام و مسلمانان برای ثبات نظام پولی ۱۰۰
- ۱-۳-۱. تیم‌بندی و تحریم مغشوش کردن پول رایج ۱۰۰
- ۱-۳-۱-۱. مغشوش نمودن پول‌های کاغذی ۱۰۹
- ۲-۳-۳. تحریم کلاه‌نقسه ۱۱۰
- ۳-۳-۳. منحصر کردن صرف به دولت اسلامی ۱۱۲
- ۴-۳-۳. ممنوعیت داد و ستد پول با خودش توأم با زیاده ۱۱۳
- ۵-۳-۳. منع از شکستن پول رایج ۱۱۶
- ۶-۳-۳. تعیین حداکثر سهمیه برای راکد نگه داشتن پول رایج ۱۱۹
- ۷-۳-۳. محدود کردن کاربردهای طلا و نقره ۱۲۱
- ۸-۳-۳. تحریم ربا ۱۲۴
- ۹-۳-۳. رعایت مصلحت در آفرینش طلا و نقره ۱۳۵
- ۴-۳. دولت‌های اسلامی و اهمیت دادن به نظام پولی ۱۳۷
- فصل چهارم: بررسی فقهی اعمال سیاست مالیات تورمی** ۱۳۹
- ۱-۴. معنای فقه ۱۳۹
- ۲-۴. ضرورت کشف حکم فقهی سیاست مالیات تورمی ۱۳۰
- ۳-۴. شیوه، منابع و ادله اجتهاد ۱۳۲
- ۴-۴. حکم شرعی سیاست مالیات تورمی ۱۳۴
- ۱-۴-۴. دیدگاه اندیشمندان مسلمان ۱۳۴
- ۵-۴. حکم شرعی اولی سیاست مالیات تورمی ۱۴۳
- ۱-۴-۵. حرمت اکل مال به باطل و اکل سُحت ۱۴۵
- ۲-۴-۵. حرمت ناچیز و بی‌ارزش کردن (بخس) اموال دیگران ۱۷۸

۱۸۴. حکم شرعی ثانوی سیاست مالیات توری.....
- ۱۸۶-۱. ۴-۶-۱. قاعده اضطرار و ضرورت.....
- ۱۹۲-۲. ۴-۶-۲. مرجع تشخیص ضرورت.....
- ۱۹۴-۳. ۴-۶-۳. استنباط حکم شرعی ثانوی سیاست مالیات توری.....
- ۱۹۸-۷. ۴-۷. حکم حکومتی سیاست مالیات توری.....
- ۲۰۵-۱. ۴-۷-۱. گستره حکم حکومتی.....
- ۲۱۳-۲. ۴-۷-۲. ضوابط صدور حکم حکومتی مالیات توری.....
- ۲۱۳-۲-۱. ۴-۷-۲-۱. تأمین اهداف کلان شریعت در بُعد اقتصادی.....
- ۲۱۸-۱-۱. ۴-۷-۲-۱-۱. فوائد ملاحظه اهداف کلان شریعت در فرایند اجتهاد.....
- ۲۲۰-۱-۲. ۴-۷-۲-۱-۲. اهداف کلان شریعت در بُعد اقتصادی.....
- ۲۳۰-۲. ۴-۷-۲. نیت مصالح اسلام و مسلمین.....
- ۲۳۴-۲-۱. ۴-۷-۲-۱. نقش مصلحت در احکام شرعی.....
- ۲۳۷-۲-۲. ۴-۷-۲-۲. نقش مصلحت نظام در صدور احکام حکومتی.....
- ۲۴۰-۲-۳. ۴-۷-۲-۳. مرجع تشخیص مصلحت.....
- ۲۴۱-۲-۳. ۴-۷-۲-۳. رعایت قاعده نسو مهم.....
- ۲۴۲-۲-۴. ۴-۷-۲-۴. اطلاع از نظرات کارشناسان.....
- ۲۴۳-۷. ۴-۷-۳. حکم حکومتی سیاست مالیات توری: دیدگاه مختار.....
- ۲۴۶-۷-۴. ۴-۷-۴. شرایط جواز سیاست مالیات توری.....
- ۲۵۶-۷-۵. ۴-۷-۵. دیدگاه مراجع عظام تقلید درباره مالیات توری.....
۲۶۱. فصل پنجم: بررسی سیاست‌های مالیات توری در ایران با نیت مصلحت.....
- ۲۶۲-۱. ۵-۱. معنای حفظ نظام.....
- ۲۶۳-۲. ۵-۲. ادله ما.....
- ۲۶۳-۱. ۵-۲-۱. اعطای یارانه به کالاهایی که توجیه اقتصادی نداشتند.....
- ۲۶۵-۲. ۵-۲-۲. اعطای یارانه نقدی به تمام گروه‌های درآمدی.....
- ۲۶۶-۳. ۵-۲-۳. عدم رعایت انضباط مالی مورد نظر اسلام.....
- ۲۶۷-۴. ۵-۲-۴. اعمال سیاست مالیات توری حتی در سال‌های با درآمد نفتی بالا.....
- ۲۶۸-۵. ۵-۲-۵. حجم گسترده اقتصاد زیرزمینی.....
- ۲۷۰-۶. ۵-۲-۶. تخصیص غیر بهینه منابع.....
- ۲۷۱-۷. ۵-۲-۷. انباشته شدن روزافزون مطالبات معوق بانکی.....
- ۲۷۳-۸. ۵-۲-۸. حجم گسترده اختلاس بانکی و دولتی.....

۲۷۶	۹-۲-۵. پرداخت حقوق و پاداش‌های نجومی
۲۸۱	فصل ششم: راهکارهای جایگزین مالیات تورمی
۲۸۱	۱-۶. رعایت انضباط مالی مورد نظر اسلام
۲۸۵	۲-۶. حرکت به سمت استقلال بانک مرکزی
۲۸۹	۳-۶. انتشار اوراق بهادار اسلامی
۲۹۰	۴-۶. افزایش بازدهی نظام مالیاتی کشور
۲۹۵	۶-۶. حذف یارانه دهک‌های پردرآمد
۲۹۶	۶-۶. افزایش معادل ریالی درآمدهای ارزی
۲۹۶	۷-۶. افزایش قیمت حامل‌های انرژی
۲۹۷	۸-۶. نقش دلالی‌های سرمایه‌ای دولت
۲۹۹	فصل هفتم: خلاصه، نتیجه و پیشنهادها
۲۹۹	۱-۷. خلاصه فصول
۳۰۶	۲-۷. اثبات فرضیه‌ها
۳۰۶	۱-۲-۷. اثبات فرضیه اول
۳۰۷	۲-۲-۷. اثبات فرضیه دوم
۳۰۷	۳-۲-۷. اثبات فرضیه سوم
۳۰۸	۴-۲-۷. رد فرضیه رقیب
۳۱۰	۵-۲-۷. پاسخ به سؤال‌های مطرح
۳۱۳	۶-۲-۷. نتایج
۳۱۵	۷-۲-۷. راهکارهای سیاستی
۳۲۰	۸-۲-۷. حوزه‌های خالی
۳۲۳	پیوست‌ها
۳۲۹	کتاب‌نامه
۳۴۷	فهرست آیات
۳۵۱	فهرست روایات
۳۵۳	نمایه اعلام
۳۵۹	نمایه موضوعی

پیشگفتار

در پرتو پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، بار دیگر دین و معرفت دینی به ویژه تعالیم متعالی اسلامی، به عنوان فکر و فرهنگ مترقی و نجات‌بخش آدمی در عرصه حیات انسان معاصر ظاهر شد. تجدید حیات تعالیم و حیاتی و ارزش‌های اسلامی از سویی، موجب بیداری و خودباوری ملت‌های مسلمان و احیای روح ستم‌ستیزی مسلمانان و از دیگر سو، باعث نمایان‌تر شدن سست‌پایگی مسلک‌ها و مکاتب‌های شرقی، و نظام‌های مبتنی بر آنها شد.

بایستگی تحقیقات دقیق و منسجم، نظریه‌پروری و نوآوری درباره زیرساخت‌های اندیشه دینی و نظام‌های اجتماعی مبتنی بر آن و ضرورت پرداخت علمی و روزآمد به حوادث واقعه‌گردد، به منظور شرایط کنونی و درخور این رستخیز عظیم و نیز لزوم آسیب‌شناسی در حوزه فرهنگ ملی و باورداشت‌های رایج دینی به منظور عرضه صحیح و دفاع معقول از اندیشه دینی و زدودن پیرایه‌های موهوم و موهون از ساحت قدسی دین را تمیز و عرضه صحیح و دفاع معقول از اندیشه دینی و صیانت از هویت فرهنگی و سلب امت فکری افشار تحصیل‌کرده و نسل جوان کشور، تأسیس نهاد علمی - پژوهشی و آموزشی، دانشگاهی و حوزوی ممحض و کارآمدی را فرض می‌نمود.

بر این اساس، «پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی» به عنوان یک نهاد علمی - فکری بر اساس فرمایش و نظر رهبر فرهیخته انقلاب اسلامی آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و با تلاش فراوان حجت‌الاسلام و المسلمین علی‌اکبر رشاد در سال ۱۳۷۳ تأسیس شد.

این پژوهشگاه دارای شخصیتی حقوقی، مستقل و در حکم نهاد عمومی و غیر دولتی و غیر انتفاعی است که در قالب چهار پژوهشکده «حکمت و دین پژوهی»، «نظام‌های اسلامی»، «فرهنگ و مطالعات اجتماعی و دانشنامه‌نگاری دینی» و همچنین «مرکز پژوهش‌های جوان» فعالیت می‌کند.

پژوهشکده نظام‌های اسلامی - که مشتمل بر پنج گروه اقتصاد، فقه و حقوق، سیاست، اخلاق و مدیریت اسلامی است - به طور خاص با مطالعه نظام‌های اجتماعی اهداف ذیل را تعقیب می‌کند:

۱. کشف راحی نظام‌های سیاسی، حقوقی، اقتصادی، اخلاقی و مدیریتی اسلام؛

۲. تحقیق و تبیین عالمانه مبانی و مباحث اساسی نظام‌های اجتماعی اسلام و ارائه الگوهای کاربردی، در قلمرو آن؛

۳. آسیب‌شناسی نظری و کاربردی نظام جمهوری اسلامی ایران و یاری متولیان امور و بسترسازی مناسب برای تحقق کامل‌تر نظام‌های اسلامی؛

۴. تحقیق درباره مسائلی مستحضره به انگیزه گره‌گشایی در زمینه نیازهای نوپیدای فقهی؛

۵. پاسخگویی به شبهات مطرح درباره فقه و نظام‌های سیاسی، حقوقی، اقتصادی، اخلاقی و مدیریتی اسلام؛

۶. شناخت و نقد علمی مکتب‌ها و نظام‌های معارض.

کتاب حاضر که نتیجه تلاش علمی محقق ارجمند دکتر حسن خلیلی تیرتاشی، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق در حوزه اقتصاد، است، به موضوع بررسی فقهی سیاست مالیات توری می‌پردازد.

کتاب حاضر و تحقیقات آن نگاه جامعی به جوانب مختلف مالیات توری به منظور کشف مبانی و چارچوب فقهی استفاده از مالیات توری و میزان انطباق آن با عدالت اقتصادی به عنوان مهم‌ترین وظیفه دولت اسلامی دارد. در این کتاب، نویسنده برای رسیدن به این هدف حدود ۲۵ پیامد منفی مالیات توری را بررسی کرده است. سپس، با لحاظ ادله لفظی از قرآن و سنت و معیار

مصلحت نظام از کلام بزرگان، از جمله امام خمینی علیه السلام، به کشف چارچوب فقهی استفاده از مالیات تورمی پرداخته و در پایان راهکارهایی نیز برای جانشینی مالیات تورمی ارائه کرده است.

بر خود فرض می‌دانیم از محقق محترم دکتر نصرالله خلیلی تیرتاشی، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق، و همچنین از نظارت علمی اعضای محترم شورای علمی گروه اقتصاد به ویژه ارزیابان محترم اثر، حجت الاسلام دکتر سید باس مرسویان و حجت الاسلام دکتر احمدعلی یوسفی، که در به ثمر رسیدن این تحقیق ما را یاری داده‌اند، کمال تشکر و قدردانی خود را ابراز کنیم.

گروه اقتصاد

پژوهشکده نظام‌های اسلامی

www.ketab.ir